

RAPORTUL nr. 5

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 (3 iunie 2018)

Perioada de monitorizare: 21 – 30 mai 2018

Publicat la 1 iunie 2018

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație.

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și cofinanțată de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova, pe componenta de monitorizare a discursului instigator la ură și discriminare.

Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Cuprins

INTRODUCERE	4
METODOLOGIA DE OBSERVARE.....	4
REZUMAT	6
I. CADRUL LEGAL	8
II. ORGANELE ELECTORALE	11
III. CONCURENȚII ELECTORALI	13
IV. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	16
V. DISCURS CARE INSTIGĂ LA URĂ ȘI DISCRIMINARE.....	22
VI. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ.....	24
RECOMANDĂRI	26

INTRODUCERE

Raportul nr. 5 elaborat în rezultatul activității Misiunii de Observare (MO) Promo-LEX a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 cuprinde perioada de activitate a observatorilor pe termen lung (OTL) între 21 mai și 30 mai 2018.

Raportarea financiară a concurenților a fost examinată pentru perioada 23 – 25 mai 2018.

Raportul include informația privind organizarea alegerilor și campania electorală a concurenților pentru turul doi de scrutin (3 iunie 2018), care se desfășoară în circumscripția electorală Chișinău. Amintim că în celelalte 6 circumscripții constituite primarii au fost aleși din primul tur (20 mai 2018).

Raportul nr.5 este un raport intermediar, a cărui misiune generală constă în asigurarea îmbunătățirii de ansamblu a procesului electoral în curs de desfășurare. Obiectivele de referință ale raportului intermediar sunt: diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Raportul este elaborat de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către OTL din cadrul Misiunii de Observare, cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, precum și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare (MO) Promo-LEX a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova (RM), inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Monitorizarea procesului electoral, în contextul elaborării Raportului nr. 5, se efectuează de către 5 observatori pe termen lung (OTL). În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din cele 306 secții de votare (SV) deschise în circumscripția Chișinău. Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare au fost instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și au semnat Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor publice ale MO servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite conform Metodologiei Promo-LEX, în baza vizitelor planificate în fiecare localitate din aria de responsabilitate, a vizitelor la organele electorale, precum și a rapoartelor asupra evenimentelor întocmite în afara vizitelor planificate, în cazul în care observatorii constată evenimente cu tentă electorală. În cadrul vizitelor planificate observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și în urma consultării documentelor oficiale.

¹ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md în care orice cetățean poate semnala activități cu tentă electorală. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

MO Promo-LEX este desfășurată în cadrul Programului "Democrație, Transparență și Responsabilitate", finanțat de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Monitorizarea discursului instigator la ură și discriminare este desfășurată în cadrul Proiectului „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova”, finanțat de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova. Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

În perioada 21 – 30 mai 2018, Misiunea de Observare (MO) Promo-LEX a alegerilor locale noi a activat în componența a 5 observatori pe termen lung și a unui coordonator național. Raportul este elaborat în baza informațiilor publice și oficiale, precum și în baza analizei a 75 formulare de eveniment completate de observatorii Promo-LEX.

La 21 mai 2017, după ce s-a încheiat primul tur al alegerilor locale noi, CEC a făcut publice rezultatele preliminare. Astfel, în 6 din cele 7 circumscripții (cu excepția mun. Chișinău), unde s-a desfășurat scrutinul, primarii au fost aleși. Până la data de 30 mai 2018, în cazul a 5 localități (exceptând mun. Bălți) instanțele au confirmat legalitatea alegerilor și au validat mandatul primarilor aleși. În cazul procesului-verbal al CECE Jora de Mijloc nr. 25/16, r. Orhei, cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din 20 mai 2018 a fost depusă o contestație de către PAS, dar care a fost respinsă de către instanțele de judecată.

Printre aspectele problematice relevante pentru implementarea cadrului legal în perioada dintre cele două tururi de scrutin au fost evidențiate: *incertitudini de ordin legal privind începutul campaniei electorale pentru turul doi de scrutin și privind blocarea/deblocarea contului "Fond electoral" pentru perioada respectivă*. În pofida faptului că aceste aspecte legale problematice în mod repetat sunt invocate de către Promo-LEX, până la moment legislatorul și autoritatea electorală nu s-au implicat în vederea soluționării incertitudinilor.

Organele electorale constituite pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018, conform Hotărârii CEC, activează în aceeași componență și în al doilea tur de scrutin, care se va desfășura în baza aceluiași liste electorale.

În vederea organizării turului al doilea din 3 iunie 2018 al alegerilor locale noi în mun. Chișinău, în perioada 21 – 30 mai 2018, CEC a adoptat 7 hotărâri, după cum urmează: *stabilirea datei turului al doilea de scrutin; cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali, la situația din 18 și 25 mai 2018; examinarea contestației (PDM vs. PPPDA) și acreditarea observatorilor (58 de observatori)*.

Conform observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată au fost organizate *cel puțin 76 de activități de promovare electorală* în contextul turului II al alegerilor locale noi din mun. Chișinău. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM și, respectiv, 38% - de PPPDA. Cele mai frecvente instrumente de promovare sunt: utilizarea corturilor staționare pentru informarea cetățenilor despre candidați – în cazul a 42% din activități, distribuirea materialelor electorale - în 17% din activități, și, respectiv, organizarea de dezbateri electorale – 14%. Publicitatea stradală/promoțională/on-line continuă să fie utilizată activ în campanie, fiind raportate cel puțin 202 cazuri, dintre care PSRM - 84%, iar PPPDA - 16%.

MO Promo-LEX a identificat *cel puțin un caz care poate fi interpretat drept utilizare a resurselor administrative* în favoarea candidatului PPPDA Andrei Năstase, fiind vorba de organizarea unei întâlniri cu alegătorii în incinta unei instituții medicale în timpul programului de muncă.

Atragem atenția și asupra a *cel puțin 4 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în campania electorală*. În toate cele 4 situații este vorba de implicarea PSRM prin: oferirea de servicii de amenajare a terenurilor de joacă pentru copii (3 cazuri) și vopsirea a cel puțin o stație de așteptare (1 caz).

De asemenea, este raportat *un caz ce poate fi interpretat drept agitație cu utilizarea imaginii unei personalități de peste hotare*. Este vorba de candidatul PPPDA, Andrei Năstase, care a postat pe pagina sa de Facebook o poză în care apare alături de președintele PNL România, Ludovic Orban.

În ceea ce privește monitorizarea finanțării campaniei, în perioada 23 – 25 mai 2018, deși ambii concurenți electorali au declarat fonduri de campanie în sumă totală de circa 327 000 lei, doar candidatul Ion Ceban (PSRM) a raportat cheltuieli de 322 000 lei. Fondurile candidatului Andrei

Năstase (PPDA) au rămas neutilizate, sold final comun fiind de circa 5 119 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate de către PSRM este pentru publicitate la TV – 153 753 lei, pentru publicitate la radio – 55 556 lei, cheltuieli pentru presa scrisă – 47 500 lei, în rețeaua internet – 35 235 lei, pentru panouri stradale – 29 856 lei, alte cheltuieli – 102 lei (0,032%). În același timp, *MO Promo-LEX constată o lipsă de raportare pentru astfel de categorii de cheltuieli relevante campaniei electorale ca: organizarea evenimentelor, locațiunea sediilor de campanie, utilizarea mijloacelor de transport, utilizarea telecomunicațiilor, a muncii voluntarilor și a observatorilor.*

Astfel, pentru perioada acoperită de raport 23.05.2018 – 25.05.2018, din cei 2 concurenți electorali, nici unul nu a raportat cheltuieli pentru organizarea evenimentelor, deși s-au organizat dezbateri, și conferințe de presă pe care le-au mediatizat. La fel, nici unul dintre candidații electorali nu a raportat cheltuieli pentru delegarea observatorilor în secțiile de votare în ziua alegerilor (turul I) și este îngrijorător faptul că aceste cheltuieli nu vor fi reflectate nici în turul II de scrutin. În rezultat, în urma cumulării tuturor cheltuielilor estimate de Promo-LEX și nereflectate în rapoartele concurenților, reiese că aceștia au omis cu desăvârșire reflectarea cheltuielilor efectuate pe parcursul celor 3 zile din turul II de campanie electorală. *Suma totală estimată, neraportată pentru toate tipurile de activități electorale este de cel puțin 197 127 lei (dintre care PSRM - 161 127 lei; PPDA – 36 000 lei).*

MO Promo-LEX a continuat monitorizarea cazurilor de discurs instigator la ură și discriminare în mesajele concurenților, precum și a discursurilor sexiste și a altor forme de intoleranță manifestate public. Reieșind din informațiile colectate, *au fost constatate cel puțin 3 cazuri în care concurenții electorali au fost ținta unor astfel de mesaje și 2 cazuri în care concurenții au generat aceste discursuri.*

Referindu-ne la concurenți care au fost afectați de diferite forme de intoleranță, avem în vedere 3 candidați (inclusiv unul care nu a trecut în turul doi) – Silvia Radu (CI), Andrei Năstase (PPDA) și Ion Ceban (PSRM).

De cealaltă parte, doi concurenți au fost implicați în acțiuni de promovare a discursului instigator la ură. Astfel, Ion Ceban a reiterat că va limita dreptul fundamental la libertatea întrunirilor pentru anumite categorii de cetățeni. Iar concurentul electoral PPȘ a utilizat mesaje discriminatorii și stereotipuri de gen.

În contextul turului doi al alegerilor locale noi din mun. Chișinău din 3 iunie 2018, *Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Asociația „Primăria Mea”, a continuat implementarea Campaniei „IEȘI la VOT!”* Scopul general al campaniei este mobilizarea apolitică a alegătorilor și promovarea votului informat. Sloganul Campaniei este „Tu Ești ȘEF/Ă”. Activitățile de bază au inclus: *realizarea și promovarea de spoturi video (2); realizarea și promovarea unui Infografic cu rezultatele primului tur; realizarea și promovarea unui Articol privind prioritățile candidaților.*

O activitate importantă pentru Promo-LEX a continuat să fie organizarea de dezbateri publice cu participarea candidaților. În acest fel, în parteneriat cu IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, Promo-LEX a organizat 3 dezbateri electorale la Postul public Radio Moldova. De asemenea, pe 29 mai 2018 Asociația Promo-LEX a organizat în municipiul Chișinău o dezbatere publică electorală cu participarea alegătorilor, la care au participat candidații calificați pentru turul doi al alegerilor locale noi la funcția de primar al municipiului Chișinău.

I. CADRUL LEGAL

La 21 mai 2017, după ce s-a încheiat primul tur al alegerilor locale noi, CEC a făcut publice rezultatele preliminare. Astfel, în 6 din cele 7 circumscripții (cu excepția mun. Chișinău), unde s-a desfășurat scrutinul, primarii au fost aleși. Până la data de 30 mai 2018, în cazul a 5 localități (exceptând mun. Bălți) instanțele au confirmat legalitatea alegerilor și au validat mandatul primarilor aleși. În cazul procesului-verbal al CECE Jora de Mijloc nr. 25/16, r. Orhei, cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din 20 mai 2018 a fost depusă o contestație de către PAS, dar care a fost respinsă de către instanțele de judecată.

Printre aspectele problematice relevante pentru implementarea cadrului legal în perioada dintre cele două tururi de scrutin au fost evidențiate: incertitudini de ordin legal privind începutul campaniei electorale pentru turul doi de scrutin și problemele ce țin de blocarea/deblocarea contului "Fond electoral" pentru perioada respectivă.

1. Confirmarea legalității alegerilor locale noi din 20 mai 2018

1.1. Hotărâri ale instanțelor de judecată

La 21 mai 2017, după ce s-a încheiat primul tur al alegerilor locale noi, CEC a făcut publice rezultatele preliminare. Astfel, în 6 din cele 7 circumscripții (cu excepția mun. Chișinău), unde s-a desfășurat scrutinul, primarii au fost aleși.

Ulterior, Judecătoria Hîncești (sediul central), prin hotărârile sale din 24 mai 2018 și 25 mai 2018, a confirmat legalitatea alegerilor și a validat mandatul primarului în satul Nemțeni și, respectiv, în comuna Leușeni. Judecătoria Orhei (sediul central), prin ședința din 24 mai 2018, a validat mandatul primarului c. Jora de Mijloc. De asemenea, Judecătoria Ungheni, prin hotărârea sa din 25 mai 2018, a confirmat legalitatea alegerilor și a validat mandatul primarului c. Pîrlița. Contextual, Judecătoria Soroca (sediul central) la 25 mai 2018 a confirmat legalitatea alegerilor locale noi din 20 mai 2018 pentru funcția de primar în c. Volovița.

În conformitate cu informația prezentată de observatorii Promo-LEX, Judecătoria Bălți urmează în data de 4 iunie să se pronunțe pe marginea subiectului validării mandatului de primar al mun. Bălți.

1.2. Contestarea Hotărârii CECE Jora de Mijloc nr. 25/16 cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din comuna Jora de Mijloc, raionul Orhei

La 22 mai 2018, președintele CECE Jora de Mijloc nr. 25/16 a depus în instanța de judecată o cerere cu privire la confirmarea alegerilor locale noi ale primarului comunei Jora de Mijloc. În aceeași zi de 22 mai, PAS a depus contestație împotriva procesului-verbal al CECE Jora de Mijloc nr. 25/16, r. Orhei, cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din 20 mai 2018 desfășurate în circumscripția respectivă. Contestația a fost depusă conform competenței la Judecătoria Orhei, sediul Central.

Contestația a fost examinată în aceeași ședință publică cu subiectul privind confirmarea legalității alegerilor locale noi ale primarului Jora de Mijloc, raionul Orhei din 20 mai 2018 și, respectiv, validarea mandatului primarului ales.

Potrivit poziției contestatarului, în cadrul alegerilor locale noi din c. Jora de Mijloc, raionul Orhei, din 20 mai 2018 au fost admise mai multe încălcări ale Codului electoral. Prin urmare, se solicită infirmarea legalității alegerilor respective în temeiul art. 73 alin.(4) și art. 146 din Codul electoral. În susținerea infirmării legalității alegerilor locale noi din c. Jora de Mijloc, reclamantul invocă depășirea de către candidatul PPȘ Marina Tauber a plafonului maxim al mijloacelor financiare pentru alegerile din 20 mai 2018 pentru comuna Jora de Mijloc în sumă de 93 504,18 lei, stabilită

prin Hotărârea CEC nr. 1488 din 30 martie 2018. Depășirea cheltuielilor este argumentată, inclusiv prin prezentarea rezultatelor estimărilor Misiunii Promo-LEX din Rapoartele de monitorizare a campaniei electorale.

Din aprecierea instanței privind Contestația depusă, deducem 3 aspecte relevante ce urmează a fi analizate mai detaliat în raportul final. *În primul rând*, contestatarul – PAS – nu se regăsește în lista concurenților electorali pentru mandatul de primar din circumscripția Jora de Mijloc, prin urmare instanța de judecată constată cu certitudine lipsa în cazul PAS a calității de subiect cu drept de a depune contestații în sensul art. 71 din Codul electoral. *În al doilea rând*, depășirea plafonului maxim de cheltuieli stabilit pentru circumscripția respectivă nu a fost stabilit de către organele competente. Or, potrivit instanței, Raportul Misiunii de Observare Promo-LEX a Alegerilor locale din 20 mai 2018 nu are forță probantă absolută, atât timp cât acest domeniu nu a fost supus unui control din partea organelor abilitate. *În al treilea rând*, prin hotărârea sa nr. 1664 cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali din campania electorală a alegerilor locale noi din data de 20 mai 2018, la situația din 18 mai 2018 CEC a constatat că au fost întocmite și prezentate în corespundere cu art. 43 din Codul electoral și cu prevederile Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale.

Prin Hotărârea sa din 28 mai 2018, Judecătoria Orhei, sediul Central, a respins contestația PAS, a confirmat legalitatea alegerilor și a validat mandatul de primar. Cererea de apel depusă de PAS a fost respinsă prin decizia Curții de Apel Chișinău din 28 mai 2018. Această decizie a fost menținută prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 30 mai 2018.

2. Aspecte problematice privind implementarea cadrului legal

2.1. Începutul campaniei electorale pentru turul doi de scrutin

Cu referire la data demarării campaniei electorale pentru turul II al alegerilor locale noi, MO Promo-LEX constată că la 23 mai 2018 CEC a adoptat Hotărârea nr. 1662 cu privire la stabilirea datei turului al doilea de scrutin pentru alegerea primarului general al mun. Chișinău. Astfel, Comisia a dispus pentru data de 3 iunie 2018 desfășurarea turului al doilea de scrutin în mun. Chișinău cu participarea primilor doi candidați, stabiliți în buletinele de vot în ordinea descreșterii numărului de voturi obținute în primul tur: Ion Ceban și Andrei Năstase. Prin urmare, campania electorală ar reîncepe din momentul în care Comisia în mod oficial a stabilit organizarea și desfășurarea turului II de scrutin.

Totuși, MO Promo-LEX atrage atenția în mod repetat asupra faptului că Codul electoral nu reglementează explicit campania electorală pentru cel de-al doilea tur al alegerilor. Din acest motiv, pe parcursul a mai multor scrutine consecutive actorii electorali au avut incertitudini în ceea ce privește startul campaniei electorale pentru al doilea tur de scrutin, precum și regulile de desfășurare a acesteia (finanțarea campaniei, procedurile de vot etc.).

Mai mult, deficiența în cauză a fost reclamată de Asociația Promo-LEX și în rapoartele sale anterioare privind monitorizarea scrutinelor locale și prezidențiale. Misiunea de observare a raportat că din cauza lipsei unei reglementări explicite concurenții electorali care au acces în turul doi nu știau când pot relua campania. De asemenea, și Misiunea Restrânsă a OSCE/BIDDO de Observare a Alegerilor locale generale din 14 (28) iunie 2015 în Raportul final a atras atenția asupra faptului că campania pentru turul doi a început la 16 iunie 2015, în timp ce majoritatea concurenților au considerat-o lansată din ziua următoare primului tur. Misiunea Restrânsă a OSCE/BIDDO a ținut să recomande ca demararea perioadei de campanie electorală pentru turul doi să fie clarificată în viitor concurenților pentru a evita neînțelegerile.

2.2. Finanțarea campaniei electorale din contul "Fond electoral" în perioada dintre primul și al doilea tur de scrutin

O problemă importantă ce ține de asigurarea finanțării campaniei electorale din contul "Fond electoral" între cele 2 tururi de scrutin se referă la perioada în care este blocat/deblocat contul. Acest subiect sensibil este strâns legat și de incertitudinile juridice privind demararea campaniei electorale descrise mai sus. Or, o campanie electorală presupune cheltuieli, prin urmare, aceasta poate fi demarată doar în condițiile în care există un cont bancar deschis.

Conform prevederilor pct. 11 al Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, ultimele achitări din contul „Fond electoral” se fac cel târziu cu două zile anterioare zilei alegerilor. Subsecvent, pct. 12 stabilește că în cazul desfășurării turului II de scrutin, din momentul adoptării hotărârii organului electoral, la cererea concurentului electoral va fi deblocat contul „Fond electoral”.

În cazul alegerilor locale noi monitorizate, este vorba despre Hotărârea CEC nr. 1662 din 23 mai 2018 cu privire la stabilirea datei turului al doilea de scrutin pentru alegerea primarului general al mun. Chișinău. Respectiv, conturile concurenților urmau a fi deblocate doar după data de 23 mai 2018. Implicit, aceasta presupune că în perioada 21-22 mai 2018 nu puteau fi desfășurate activități de campanie, pe când potrivit constatărilor Promo-LEX acestea au existat.

În plus, o altă problemă ce reiese din blocarea contului „Fond electoral” cu două zile anterioare zilei alegerilor se referă la complicarea procedurii de achitare de către concurenții electorali a efortului observatorilor sau reprezentanților cu drept de vot consultativ acreditați și/sau înregistrați pentru ziua alegerilor.

MO Promo-LEX a abordat acest aspect, inclusiv în contextul alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016². Încă la acea perioadă am solicitat CEC și legislativului să țină cont de aceste aspecte problematice și să identifice soluții, inclusiv prin eventuala permanentizare a contului „Fond electoral”. Cu regret, aceste aspecte nu au fost clarificate nici până în prezent.

² Raport final. Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016. <https://promolex.md/4875-raport-final-misiunea-de-observare-a-alegerilor-pentru-functia-de-presedinte-al-republicii-moldova-din-30-octombrie-2016/?lang=ro>

II. ORGANELE ELECTORALE

Organele electorale constituite pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018, conform Hotărârii CEC, activează în aceeași componență și în turul al doilea de scrutin, care se va desfășura pe baza aceluiași liste electorale.

În vederea organizării turului al doilea din 3 iunie 2018 al alegerilor locale noi în mun. Chișinău, în perioada 21 – 30 mai 2018, CEC a adoptat 7 hotărâri, după cum urmează: stabilirea datei turului al doilea de scrutin; cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali, la situația din 18 și 25 mai 2018; examinarea contestației (PDM vs. PPPDA) și acreditarea observatorilor (58 de observatori).

2.1. Activități ale Comisiei Electorale Centrale

2.1.1. Hotărâri ale CEC. Prezentare generală

În vederea organizării turului II din 3 iunie 2018 al alegerilor locale noi în mun. Chișinău, în perioada 21 – 30 mai 2018, CEC a adoptat 7 hotărâri, după cum urmează: stabilirea datei turului al doilea de scrutin pentru alegerea primarului general al mun. Chișinău; cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali din campania electorală a alegerilor locale noi din data de 20 mai 2018, la situația din 18 și 25 mai 2018; examinarea contestațiilor (PDM) și acreditarea observatorilor.

2.1.2. Contestații

Pentru perioada monitorizată, în baza informației difuzate de către autoritatea electorală, MO Promo-LEX a identificat o contestație depusă și un răspuns oferit de către CEC. Obiectul contestației a constituit raportarea financiară și prezentarea unor sondaje, fără înștiințarea autorității electorale.

În data de 24 mai 2018, la Comisie a fost depusă o contestație cu nr. CEC-9/ALN2018/11 din partea PDM privind anumite acțiuni ale reprezentanților concurentului PPPDA și a aplicat sancțiunile corespunzătoare. Un prim aspect invocat de către contestatar se referă la utilizarea în campania electorală de către candidata PPPDA la alegerile locale noi pentru funcția de primar al c. Pîrlița, r. Orhei, a pliantelor electorale care nu conțineau elemente de identificare stabilite de art. 70 alin. (6) din Codul electoral: denumirea concurentului, data tipăririi, tirajul și denumirea tipografiei. Iar în al doilea caz, PDM se referă la un sondaj de opinie făcut public de către un reprezentant PPPDA, în condițiile în care, conform autorilor sesizării, nici CEC nu a fost înștiințat și nici în rapoartele financiare nu se regăsesc cheltuieli de acest gen.

Prin Referința expediată către CEC în data de 26 mai 2018 cu nr. CEC-9/ALN2018/11R, PPPDA consideră că adresarea depusă de PDM conține "niște pretense ilegalități, nefondate și puerile". Or, pliantele au fost imprimate la imprimanta personală a concurentului, iar sondajul nu a fost realizat.

În rezultatul ședinței CEC din 29 mai 2018, autoritatea a adoptat Hotărârea nr. 1678 cu privire la contestația nr. CEC-9/ALN2018/11 a PDM. Comisia a admis contestația în partea ce ține de încălcarea prevederilor art.43 alin.(10) din Codul electoral, în rest contestația se respinge. Respectiv, CEC a obligat PPPDA să evalueze și să raporteze cheltuielile aferente producerii materialelor de agitație ale candidatului la funcția de primar al c. Pîrlița, r-nul Ungheni, Andriuța Galina, ce fac obiectul contestației nr. 9/ALN2018/11 din 24 mai 2018.

2.1.3. Acreditarea observatorilor

Pentru turul doi al alegerile locale noi din mun. Chișinău, suplimentar observatorilor acreditați până la alegerile din 20 mai 2018, CEC a mai acreditat 58 observatori, dintre care 2 cu statut de observatori internaționali (Ambasada SUA în RM) și 56 observatori naționali (18 - Asociația "Mirad" și 38 - AO „Democrație, Egalitate, Cooperare, Accesibilitate și Suport”).

Astfel, până în prezent, CEC a acreditat 53 de observatori internaționali din partea a 17 instituții și 743 de observatori naționali din partea a 5 asociații obștești. Dintre aceștia, amintim că Asociația Promo-LEX are acreditați 522 de observatori naționali.

2.2. Activitatea organelor electorale inferioare

Prin Hotărârea CEC nr. 1662 din 23 mai 2018, s-a stabilit că organele electorale constituite pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018 vor activa în aceeași componență și în turul al doilea de scrutin, care se va desfășura pe baza aceluiași liste electorale.

III. CONCURENȚII ELECTORALI

Conform observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată au fost organizate cel puțin 76 de activități de promovare electorală în contextul turului II al alegerilor locale noi din mun. Chișinău. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM și, respectiv, 38% - de PPPDA. Cele mai frecvente instrumente de promovare sunt: utilizarea corturilor staționare pentru informarea cetățenilor despre candidați – în cazul a 42% din activități, distribuirea materialelor electorale - întâlnite în 17% din activități, și, respectiv, organizarea de dezbateri electorale – 14%. Publicitatea stradală/promoțională/on-line continuă să fie utilizată activ în campanie, fiind raportate cel puțin 202 cazuri, dintre care PSRM - 84%, iar PPPDA - 16%.

MO Promo-LEX a identificat cel puțin un caz ce poate fi interpretat drept utilizare a resurselor administrative în favoarea candidatului PPPDA Andrei Năstase, fiind vorba de organizarea unei întâlniri cu alegătorii în incinta unei instituții medicale în timpul programului de muncă.

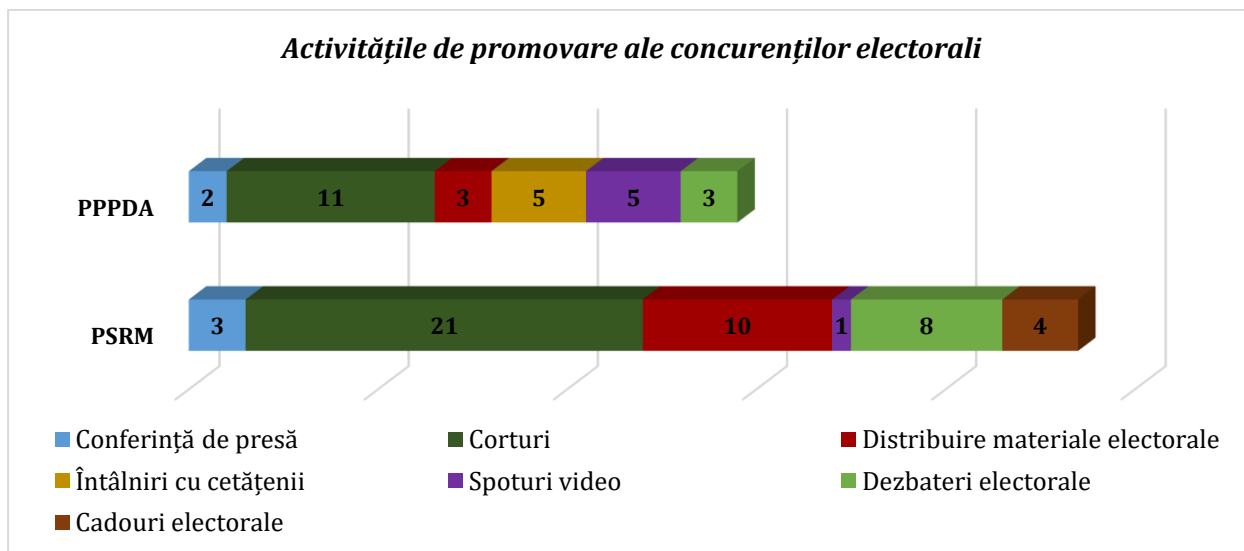
Atragem atenția și asupra a cel puțin 4 cazuri ce poate fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală. În toate cele 4 situații este vorba de implicarea PSRM prin: oferirea de servicii de amenajare a terenurilor de joacă pentru copii (3 cazuri) și vopsirea a cel puțin o stație de așteptare (1 caz).

De asemenea, este raportat un caz ce poate fi interpretat drept agitație cu utilizarea imaginii unei personalități de peste hotare. Este vorba de candidatul PPPDA, Andrei Năstase, care a postat pe pagina sa de Facebook o poză în care apare alături de președintele PNL România, Ludovic Orban.

3.1. Activități de promovare

Conform observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată au fost organizate cel puțin 76 de activități de promovare electorală în contextul turului II al alegerilor locale noi din mun. Chișinău. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM și, respectiv, 38% - de PPPDA (a se vedea Graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

Cele mai frecvente instrumente de promovare sunt corturile – utilizate în cazul a 42% din activități, distribuirea materialelor electorale - întâlnite în 17% din activități, și, respectiv, organizarea de dezbateri electorale – 14%.

3.2. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare de resurse administrative în perioada electorală/campanie electorală

La acest subiect, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin un caz, în care este vizat Andrei Năstase (PPPDA), ce poate fi calificat drept utilizare a resurselor administrative în favoarea unui candidat. Astfel, la data de 28.05.2018, în jurul orei 15.00, a avut loc o întâlnire cu personalul medical și auxiliar al Institutului de Medicină Urgentă.

3.3. Cazuri ce pot fi calificate drept oferi de bunuri în perioada electorală

În acest sens, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 4 cazuri ce poate fi calificate drept oferi de cadouri în perioada electorală. În toate cele 4 cazuri este vorba de activiștii PSRM, care în perioada 26 – 29 mai, au amenajat 3 terenuri de joacă pentru copii (str. Drumul Schinoasei, Costiujeni și șos. Hîncești) și au vopsit stațiile de așteptare din or. Codru, mun. Chișinău. Prezentarea evenimentelor pe rețelele de socializare este însoțită cu mesaje cu caracter de agitație pentru candidatul Ion Ceban.

3.4. Cazuri ce pot fi calificate drept agitație cu utilizarea imaginii unor cetățeni străini

La data de 26 mai 2018, candidatul PPPDA, Andrei Năstase, a postat pe pagina sa de Facebook o poză în care apare alături de președintele PNL România, Ludovic Orban. Poza a fost postată în contextul transmiterii unui mesaj de felicitare dlui Orban cu ocazia zilei de naștere.

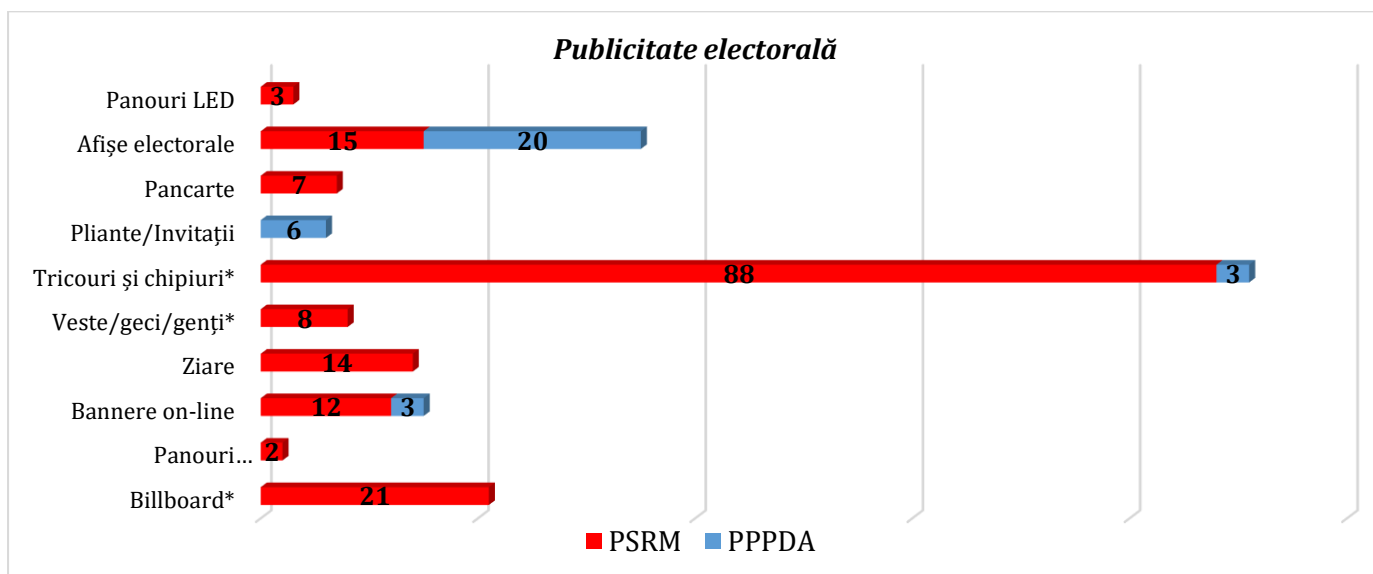
Suplimentar, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin alte 3 cazuri în care pe parcursul perioadei de monitorizare au apărut în spațiul public imagini cu persoane care nu sunt cetățeni ai R.M. (doi politicieni și un sportiv), dar susțin prin mesaje și spoturi video candidatura lui Andrei Năstase. Însă, în nici unul din aceste cazuri Misiunea nu poate stabili implicarea de către concurent a persoanelor respective în campania sa electorală.

Pornind de la cele expuse, reamintim că în Raportul nr. 2 de Monitorizare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018, MO Promo-LEX a atras atenția legislatorului și autorității electorale asupra faptului că interdicțiile stabilite la art. 52 alin. (3) și (8) pot fi interpretate într-o manieră foarte extensivă care pot duce chiar la situații de natură îndoielnică, îndeosebi cu referire la presupusele imixtiuni de peste hotare în campaniile electorale din Republica Moldova. Reiterăm concluzia că legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai punctate, mai explicite, și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora.

3.5. Publicitatea stradală/promoțională/on-line

Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin 202 situații în care participanții la alegerile locale noi au utilizat aceste tipuri de publicitate în activitatea de promovare. Dintre acestea, 84% au fost utilizate de PSRM, iar 16% - de PPPDA (a se vedea Graficul nr. 2).

Graficul nr. 2

* În Grafic sunt reflectate numărul concret de unități raportate de monitorii Promo-LEX.

În cazul PSRM, cel mai utilizat gen de publicitate au fost semnele de vizibilitate marca PSRM (tricouri, veste, chipiuri, genți etc.), billboard-urile, ziarele și afișele electorale. În cazul PPPDA, cele mai utilizate au fost afișele electorale și materialele electorale (pliante).

IV. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Pentru perioada 23 – 25 mai 2018, deși ambii concurenți electorali au declarat fonduri de campanie în sumă totală de circa 327 000 lei, doar candidatul Ion Ceban (PSRM) a raportat cheltuieli de 322 000 lei. Fondurile candidatului Andrei Năstase (PPPDA) au rămas neutilizate, soldul final comun fiind de circa 5 119 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate de către PSRM este pentru publicitate la TV – 153 753 lei, pentru publicitate la radio – 55 556 lei, cheltuieli pentru presa scrisă – 47 500 lei, în rețeaua internet – 35 235 lei, pentru panouri stradale – 29 856 lei, alte cheltuieli – 102 lei (0,032%). MO Promo-LEX constată o lipsă de raportare pentru categoriile de cheltuieli vizibile: organizarea evenimentelor, locațiunea sediilor de campanie, utilizarea mijloacelor de transport, utilizarea telecomunicațiilor, a muncii voluntarilor și a observatorilor.

Astfel, pentru perioada 23 – 25 mai 2018, din cei 2 concurenți electorali, nici unul nu a raportat cheltuieli pentru organizarea evenimentelor, deși s-au organizat dezbateri și conferințe de presă pe care le-au mediatizat. La fel, nici unul dintre candidați nu a raportat cheltuieli pentru delegarea observatorilor în secțiile de votare în ziua alegerilor (turul I) și este îngrijorător faptul că aceste cheltuieli nu vor fi reflectate nici în turul II de scrutin. În rezultat, în urma cumulării tuturor cheltuielilor estimate de Promo-LEX și nereflectate în rapoartele concurenților, reiese că aceștia au omis cu desăvârșire reflectarea cheltuielilor efectuate pe parcursul celor 3 zile din turul II de campanie electorală. Suma totală estimată, neraportată pentru toate tipurile de activități electorale este de cel puțin 197 127 lei (printre care PSRM - 161 127 lei; PPPDA – 36 000 lei).

4.1. Fonduri electorale și trezorerii

Potrivit art. 41, alin. (2) lit. a) din Codul electoral, concurentul electoral deschide la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral” [...]. Potrivit pct. 11 și 12 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, [...] în cazul desfășurării turului II de scrutin sau a votării repetate, din momentul adoptării hotărârii organului electoral, la cererea concurentului, poate fi deblocat contul „Fond electoral”. În caz de nedeschidere a unui cont la bancă cu mențiunea „Fond electoral”, concurentul are obligația de a informa CEC privind desfășurarea doar a activității de campanie sau promovare electorală care nu implică cheltuieli financiare.

MO Promo-LEX constată că, la 23 mai 2018, 2 concurenți electorali (PSRM și PPPDA) care au intrat în turul II de scrutin pentru primăria mun. Chișinău și-au deblocat conturile Fond electoral și au început colectarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor pentru campania electorală pentru turul II.

4.2. Raportarea financiară a concurenților electorali

MO Promo-LEX constată că pentru turul II de scrutin, în perioada 23 - 25 mai 2018, 2 concurenți au depus rapoarte săptămânale privind finanțarea campaniei electorale (PPPDA, PSRM). Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, CEC a publicat în termen rapoartele depuse la 25 mai 2018.

4.3. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

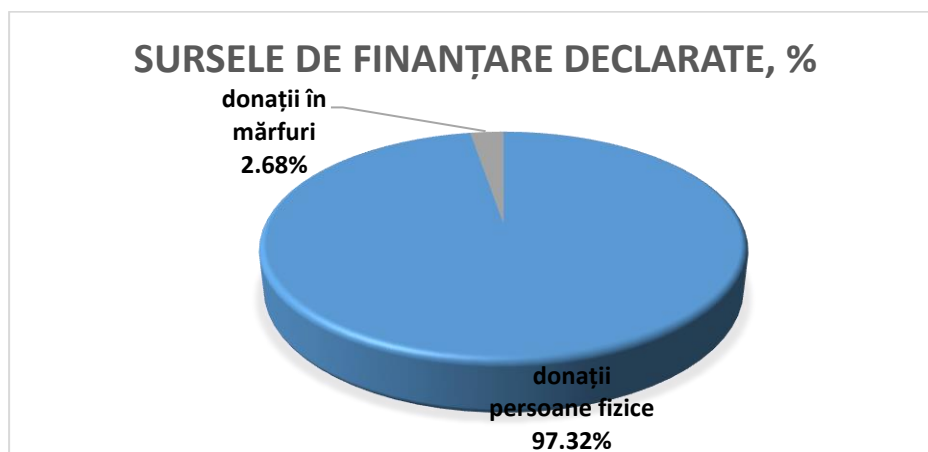
Conform rapoartelor pentru perioada 23 – 25 mai 2018, volumul veniturilor declarate de către cei 2 concurenți electorali este de 327 000 lei, aceștia efectuând cheltuieli de 322 002 lei, s.f. 5 119 lei. Astfel, PPPDA a acumulat 5 000 lei cu S.I. 1,74 lei, PSRM – 322 000 lei cu S.I. 119,49 lei.

4.3.1. Sursele de finanțare declarate în rapoartele săptămânale

Sursele de finanțare ale concurenților electorali sunt constituite din:

- donații financiare a 47 persoane fizice în sumă de 327 000 lei pentru 2 concurenți (PPPDA, PSRM);
- donații materiale în sumă totală de 9 000 lei pentru 1 concurent (PPPDA) sub formă de servicii petroliere.

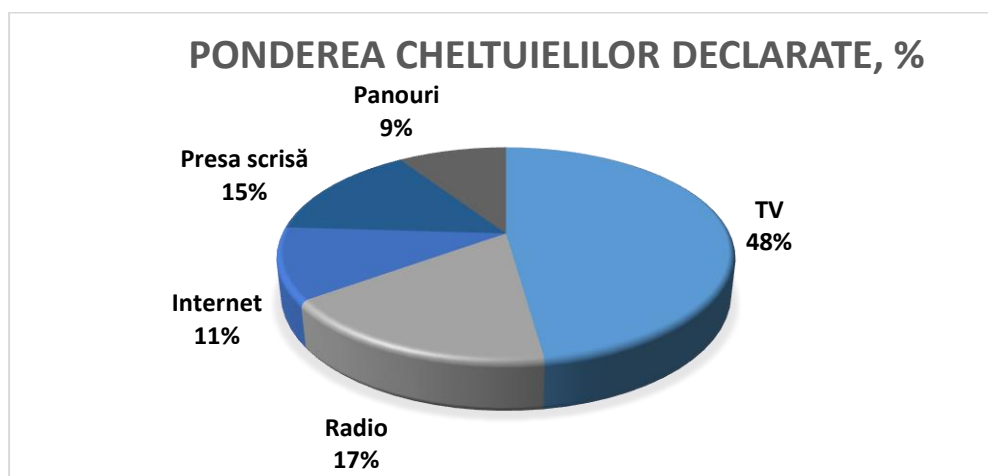
Graficul nr. 3

4.3.2. Cheltuielile declarate în rapoartele săptămânale

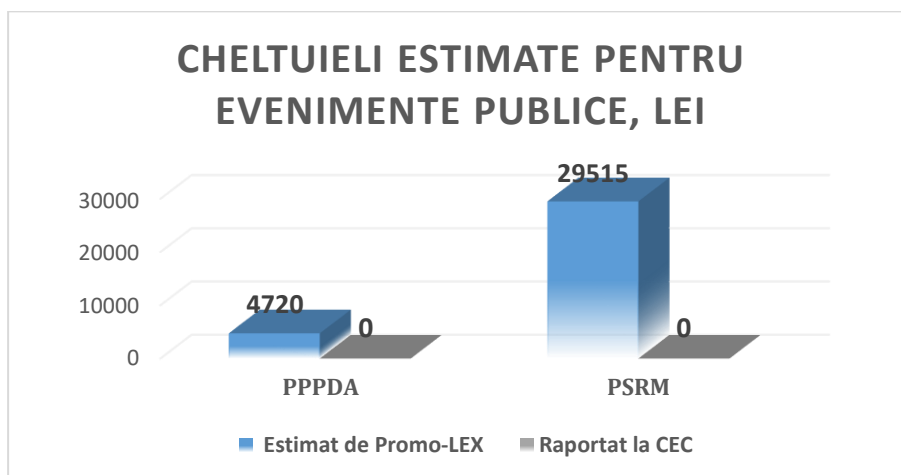
Potrivit rapoartelor financiare, doar un concurent electoral (PSRM) a raportat cheltuieli de campanie în perioada 23 - 25 mai, PPPDA a declarat cheltuieli de întreținere a contului bancar în sumă de doar 5 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate de către PSRM este pentru publicitate la TV – 153 753 lei, pentru publicitate la radio – 55 556 lei, cheltuieli pentru presa scrisă – 47 500 lei, în rețeaua internet – 35 235 lei, pentru panouri stradale – 29 856 lei, alte cheltuieli – 102 lei (0,032%) (a se vedea Graficul nr. 4).

Graficul nr. 4

a) Cheltuieli pentru evenimente publice și mediatizarea acestora

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, nici un concurent electoral nu a declarat cheltuieli pentru evenimente publice în prima săptămână al turului doi de scrutin. PSRM a organizat 4 dezbateri în aer liber mediatizate în rețeaua www.privesc.eu (275 min) – de cel puțin 22 015 lei cu implicarea moderatorului Gheorghe Gonța în cadrul a 3 dezbateri, costuri totale pentru moderare – cel puțin 7 500 lei (o moderare fiind 2 500 lei); PPPDA – 2 evenimente mediatizate în rețeaua www.privesc.eu (59 min) – 4 720 lei. Conform calculelor MO Promo-LEX, suma totală estimată pentru cheltuieli pentru organizarea și mediatizarea evenimentelor este de cel puțin 34 235 lei (a se vedea Graficul nr. 5)

b) Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor/observatorilor

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, nici un concurent electoral nu a declarat cheltuieli pentru o astfel de categorie, deși ambii au implicat voluntari în turul II de campanie electorală. De asemenea, nici un concurent electoral nu a declarat în raport aceste servicii în *lista donațiilor în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii pe perioada electorală*, anexă la raport.

La estimarea cheltuielilor pentru recompensele voluntarilor, s-a luat drept bază de calcul nr. de voluntari ai fiecărui concurent înmulțit la recompensa minimă raportată de observatorii Promo-LEX. S-a raportat implicarea a cel puțin 27 voluntari în activitatea zilnică de agitație electorală a 2 concurenți și o recompensă de cel puțin 150 lei.

Astfel, în perioada vizată, pe parcursul campaniei PPPDA – 11 voluntari (1 650/zi); PSRM – 16 voluntari (2 400 lei/zi). Conform estimărilor MO Promo-LEX, suma totală estimată pentru recompense destinate celor 27 voluntari/agitatori pentru o zi de agitație electorală este de cel puțin 3 300 lei (A se vedea Graficul nr. 17).

Promo-LEX amintește că în turul I de scrutin, toți candidații au avut și observatori acreditați în circumscripțiile electorale unde aveau candidați. Cu regret, cheltuielile pentru aceștia nu s-au regăsit în rapoartele depuse la CEC în data de 18 mai 2018³. Potrivit experienței monitorizării scrutinelor anterioare, concurenții electorali ezită să raporteze cheltuieli la acest capitol și totodată să declare serviciile prestate de observatori la categoria donațiilor în mărfuri și servicii.

În eventualitatea în care același număr de observatori din partea candidaților vor observa în secțiile de votare la 03 iunie 2018, într-un exercițiu de extrapolare în turul II, MO Promo-LEX a estimat cheltuieli de cel puțin 99 217 lei (PSRM – 306 observatori acreditați) și 18 157 lei (PPPDA – 56 observatori acreditați), cuantumul remunerării fiind de cel puțin 324,24 lei⁴ per observator pentru 21 ore de muncă (de la ora 06:00 până la 03:00 a zilei următoare). Cuantumul respectiv a fost calculat în baza cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2018 (a se vedea Graficul nr. 6).

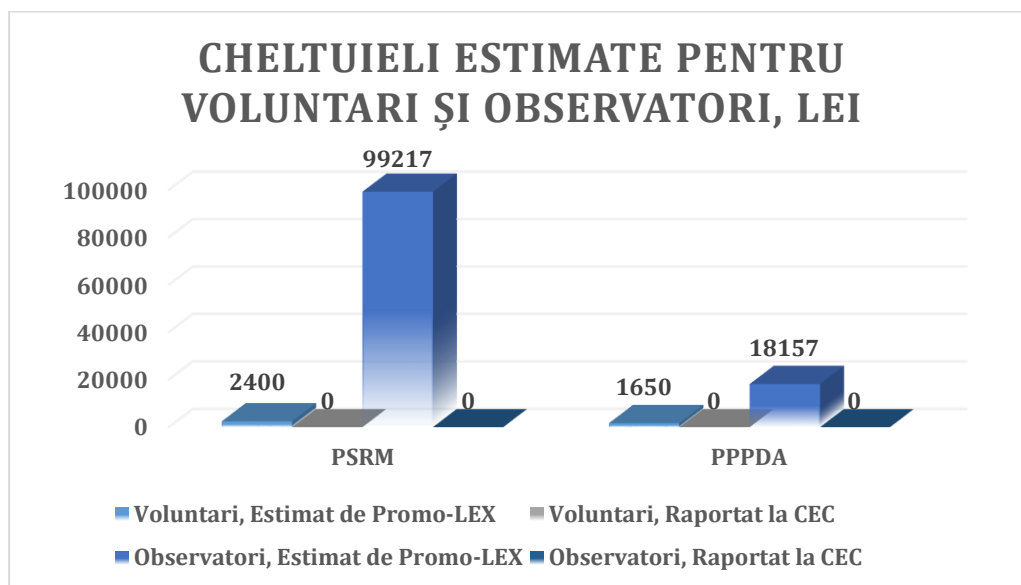
MO Promo-LEX își exprimă speranța că toate cheltuielile pentru remunerarea observatorilor vor fi reflectate în rapoartele pe care candidații le vor depune la 1 iunie 2018 pentru ultima săptămână a turului II de scrutin și recomandă CEC să se autosesizeze și să someze candidații corespunzător mandatului său pentru a se conforma cu regulile de raportare financiară.

³ Raportul PSRM depus la 18 mai (Turul I) 2018 <https://bit.ly/2xvE6yz>

Raportul PPPDA la 18 mai (Turul I) 2018 <https://bit.ly/2kCmfN7>

⁴ Potrivit Hotărârii nr. 396 din 25.04.2018, începând cu 1 mai 2018, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real se stabilește în mărime de 15,44 lei pe oră, <https://bit.ly/2xtZCE9>

Graficul nr. 6

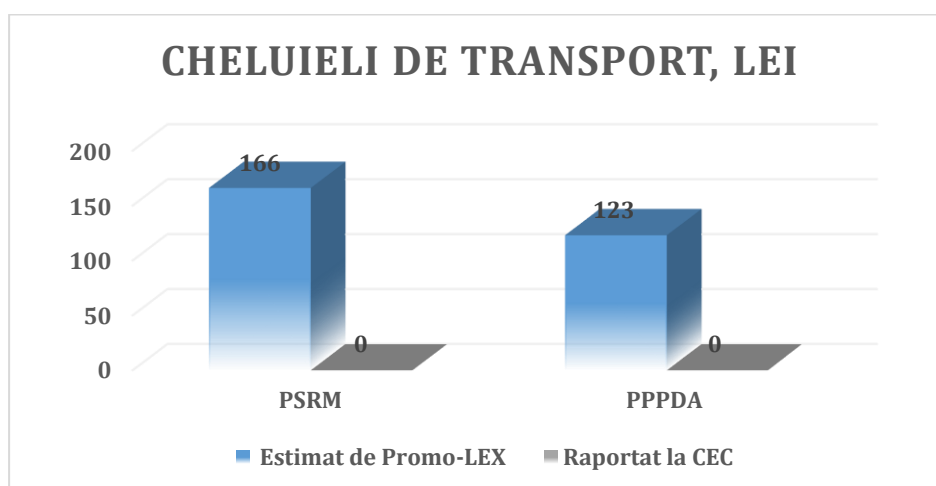

c) Cheltuieli de transport

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea automobilelor în scop electoral de către ambii concurenți din turul II în cuantum de cel puțin 288 lei (PPPDA – 122, 5 lei pentru cel puțin 82 km), (PSRM – 165,8 lei pentru cel puțin 111 km). Nici un concurent nu a indicat astfel de cheltuieli în rapoartele depuse la CEC.

Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) la distanța parcursă și la prețul de combustibil de 16,6 lei (a se vedea Graficul nr. 7).

Graficul nr. 7

d) Cheltuieli pentru materiale promoționale

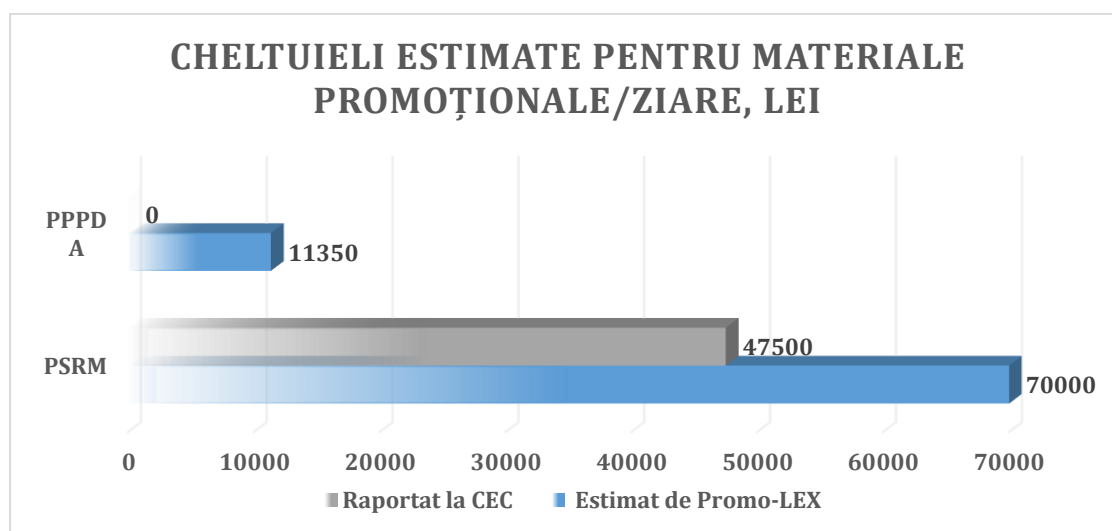
Potrivit observatorilor Promo-LEX, în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale depuse la CEC, 1 concurent (PPPDA) a omis reflectarea cheltuielilor pentru materialele tipărite la data de 23 și 24 mai 2018, un alt concurent electoral (PSRM) califică cheltuielile pentru materiale promoționale ca fiind cheltuieli pentru presa scrisă. Suma totală estimată pentru cheltuieli pentru materiale promoționale este de cel puțin 81 350 lei (A se vedea Graficul nr. 8)

Pentru calcularea cheltuielilor respective a fost luată drept bază de calcul înmulțirea fiecărui tip de material promoțional raportat de observatorii Promo-LEX la prețurile minime sesizate pe piață. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim pentru 1 unit. de geacă cu logo – 250 lei, prețul minim pentru 1 unit. de tricou imprimat – 150 lei, prețul minim pentru 1 unit. de balon imprimat – 3 lei, prețul minim pentru 1 unit. de banner 3x20m2 – 5000 lei, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă – 2,5 lei pentru un tiraj de 5 000; 1 unit. de calendar format A3, hârtie lucioasă color – 2,5 lei; a unei unit. de poster A4, hârtie mată – 0,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/carte de 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar (8 pag.) – 1,4 lei la un tiraj 35 000 ex., costul unei unit. de pliant 21x20cm2 – 2 lei; 1 unit. de flyer pentru mâner, tir. 200000 ex., hârtie lucioasă – 2,5 lei; 1 unit. de pliant 2x1cm2 la un tir. 300 000ex. – 0,5 lei; 1 unit. de pliant 10x12cm2 la un tir. 50 000 ex. – 1 leu. 1 balon imprimat cu mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei, 1 abțibild 9x11,5cm2 – 3 lei, 1 spot de 30 sec – cel puțin 10 000 lei, 1 tricou – 190 lei, 1 chipiu – 110 lei.

Privitor la PSRM, observatorii Promo-LEX au raportat ziarul „Socialiștii” (ro), com. 581, tiraj 15000 ex., și (rus), com. 582, tiraj 35000 ex. achitat din Fondul Electoral pentru Alegerile locale noi din 3 iunie 2018, factura nr.8 din 23.05.2018, tipografia Edit Tipar Grup SRL; cheltuieli estimate de cel puțin 70 000 lei.

Privitor la PPPDA, observatorii Promo-LEX au raportat flyere, format A5. Editura Magnum Co SRL, com. 4, tiraj 5000, com. 1, tiraj 20000, tipărit la 23 mai 2018 și flyere A5, Tipografia Crio S.A., com. 168, tir. 2700, tipărit la 24 mai 2018 – ambele achitate din cont Fond electoral; cheltuieli estimate de cel puțin 11 350 lei.

Graficul nr. 8

e) Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

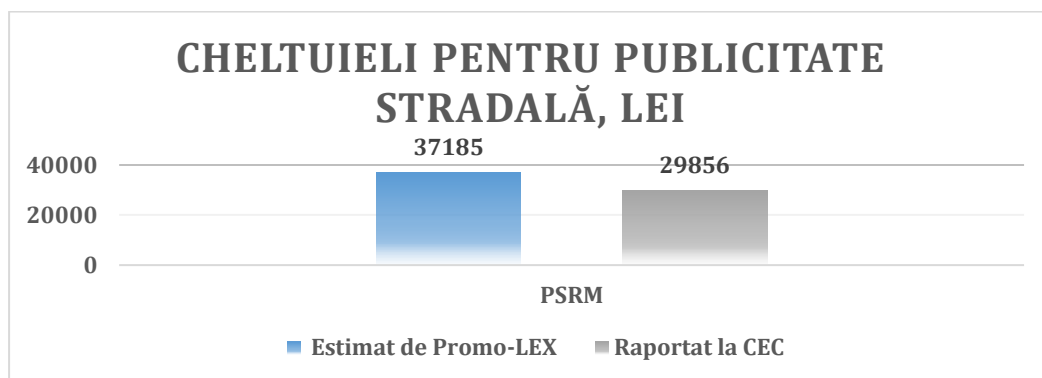
Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin 1 concurent (PSRM) a efectuat cheltuieli pentru panouri stradale. Conform estimărilor MO Promo-LEX, PSRM nu a reflectat în mod plener cheltuielile pentru publicitate stradală, calculele fiind efectuate pentru durata campaniei pentru turul II de scrutin, adică de 2 săptămâni. Astfel, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 10 unit. de billboard 6x3m2, 1 unit. panou LED 2x3m2; având cheltuieli estimative de cel puțin 37 185 lei pentru 2 săptămâni de turul II.

(A se vedea Graficul nr. 9).

Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6 × 3 m2 este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 6 × 12 m2 – de 10 100 lei, a unui panou de 24 × 3 m2 – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – de 7 770 lei, a

unui panou stradal 3 × 2 m2 – de cel puțin 4 000 lei, a unui banner 1,5 × 2 m2 – de cel puțin 2 000 lei, 1 cort – 800 lei, 1 unit. de pancartă 30x90 cm2 – 200 lei.

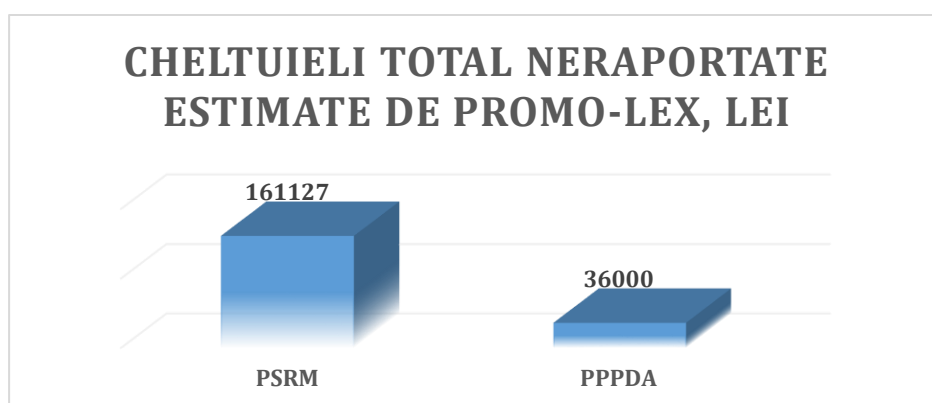
Graficul nr. 9

MO Promo-LEX constată că, pentru perioada 23 – 25 mai 2018, din cei 2 concurenți electorali, nici unul nu a raportat cheltuieli pentru delegarea observatorilor în secțiile de votare în ziua alegerilor (turul I) și este îngrijorător faptul că aceste cheltuieli nu vor fi reflectate nici în turul II. MO Promo-LEX atenționează concurenții ca să reflecteze aceste categorii de cheltuieli în raport. În caz contrar, ele vor fi catalogate drept cheltuieli ce se fac în afara contului Fond electoral.

În rezultat, în urma cumulării tuturor cheltuielilor estimate de Promo-LEX și nereflectate în rapoartele concurenților, reiese că aceștia au omis cu desăvârșire reflectarea cheltuielilor efectuate pe parcursul celor 3 zile din turul II de campanie electorală. Suma totală estimată, neraportată pentru toate tipurile de activități electorale este de cel puțin 197 127 lei (a se vedea Graficul nr. 10)

Graficul nr. 10

V. DISCURS CARE INSTIGĂ LA URĂ ȘI DISCRIMINARE

MO Promo-LEX a continuat monitorizarea cazurilor de discurs instigator la ură și discriminare în mesajele concurenților, precum și a discursurilor sexiste și a altor forme de intoleranță manifestate public. Reieșind din informațiile colectate, au fost constatate cel puțin 3 cazuri în care concurenții electorali au fost ținta unor astfel de mesaje și 2 cazuri în care concurenții au generat aceste discursuri.

Referindu-ne la concurenții care au fost afectați de diferite forme de intoleranță, avem în vedere 3 candidați (inclusiv un candidat care nu a trecut în turul doi) – Silvia Radu (CI), Andrei Năstase (PPPDA) și Ion Ceban (PSRM).

De cealaltă parte, Ion Ceban a reiterat că va limita dreptul fundamental la libertatea întrunirilor pentru anumite categorii de cetățeni. Iar partidul PPȘ a fost implicat în acțiuni de promovare a mesajelor discriminatorii și a stereotipurilor de gen.

5.1. Persoane vizate în mesaje care instigă la ură și discriminare

În perioada de monitorizare, Asociația Promo-LEX a înregistrat cel puțin 3 cazuri de discurs care instigă la ură și discriminare, care vizează concurenții electorali.

Astfel, la data de 21 mai 2018, în cadrul emisiunii "Politica" de la postul TV8, deputatul PSRM Vasile Bolea a declarat despre candidata Silvia Radu: "Если дошло до того, что женщина села на трактор". În acest discurs, reprezentatul PSRM a utilizat prejudecăți de gen, sugerând că o femeie nu poate conduce un tractor și că acest fapt ar fi ieșit din comun. Acesta este un discurs sexist care perpetuează clișeele legate de rolurile sociale ale bărbaților și femeilor și promovează stereotipurile de gen.

La data de 24 mai 2018, pe pagina www.moldovandream.com a fost publicat un articol, intitulat "MAIA SANDU: LUI ANDREI NĂSTASE NU-I AJUNG CĂ ÎMI CA SĂ PARTICIPE LA DEZBATERI CU ION CEBAN" și care conține mesaje sexiste și discriminatorii, atât la adresa candidatului PPPDA – Andrei Năstase, cât și la adresa liderei PAS – Maia Sandu. Articolul utilizează stereotipuri de gen la adresa lui Andrei Năstase: "ca o fată mare" și "Năstase de fapt nu are căsătorie, pentru că dacă le avea, se comporta bărbătește" și conține cuvinte injurioase și ofense la adresa candidatului PPPDA: "prostul de Năstase" și "de parcă ar fi o oaie".

La data de 25 mai 2018, în cadrul unei întâlniri cu alegătorii, un simpatizant al candidatului PPPDA Andrei Năstase a instigat la violență față de oponentul electoral al acestuia – Ion Ceban, care era și el prezent în sală. Discursul lui Andrei Năstase în care a declarat "Așa oameni nu trebuie atacați, acești oameni..." a fost întrerupt de un simpatizat care a adăugat "...uciși..." sugerând că oamenii ca Ion Ceban trebuie uciși.

Deși mesajul nu face referire în mod direct la un criteriu protejat, acesta a fost exclamat în cadrul unui eveniment electoral și se referea la oponentul politic al lui Andrei Năstase – Ion Ceban. Astfel, este evident că instigarea la ură a avut la bază atitudinea ostilă față de poziția și apartenența politică a candidatului PSRM Ion Ceban. Incidentul a fost ulterior pe larg mediatizat, fiind astfel perpetuate în mass-media mesajele care instigă la violență.

5.2. Candidații care au utilizat mesaje care instigă la ură și discriminare

De asemenea, Promo-LEX a observat cel puțin 2 cazuri în care concurenții au utilizat un discurs care instigă la ură și discriminare.

La data de 23 mai 2018, în cadrul dezbaterilor publice organizate de candidatul PSRM – Ion Ceban, acesta a făcut declarații discriminatorii referitor la unele grupuri sociale, în speță referindu-se la unioniști și persoanele LGBT. Candidatul la funcția de primar al municipiului Chișinău a declarat că nu va admite, în eventualitatea în care va câștiga alegerile, petrecerea marșurilor unioniste sau a marșurilor LGBT. Astfel, Ion Ceban și-a reiterat poziția susținută anterior și reflectată în rapoartele

de monitorizare ale Promo-LEX referitor la unioniști și grupul LGBT, menționând că va limita dreptul fundamental la libertatea întrunirilor, garantat de articolul 40 al Constituției R. M.

La 28 mai 2018, a fost organizată o manifestație de protest de către Partidul "ȘOR", în contextul contestației depuse de Partidul "PAS" privind rezultatele alegerilor din localitatea Jora de Mijloc. În timpul evenimentului au fost scandate mai multe mesaje sexiste și discriminatorii. O simpatizantă a partidului "ȘOR" a recitat o poezie, adresată liderei partidului „Pas” – Maia Sandu, în care face referire la stereotipuri de gen și clișee sexiste, sugerând că lidera "PAS" trebuie să se căsătorească în loc să facă politică: „Fă, dragă, o căsnicie și iubire pe vecie, Nu căta să faci doar rău, ai frică de Dumnezeu. Da' cu Jora ce ai, dragă? Toată lumea te întreabă". Evenimentul organizat de Partidul "ȘOR" a fost reflectat de majoritatea televiziunilor și portalurilor de știri, mesajele discriminatorii și stereotipurile de gen fiind astfel promovate intens în mass-media.

VI. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ

În contextul turului doi al alegerilor locale noi din mun. Chișinău, din 3 iunie 2018, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Asociația „Primăria Mea”, a continuat implementarea Campaniei „IEȘI la VOT!” Scopul general al campaniei este mobilizarea apolitică a alegătorilor și promovarea votului informat. Sloganul Campaniei este „Tu Ești ȘEF/Ă”. Activitățile de bază au inclus: realizarea și promovarea de spoturi video (2); realizarea și promovarea unui Infografic cu rezultatele primului tur; realizarea și promovarea unui Articol privind prioritățile candidaților.

O activitate importantă pentru Promo-LEX a continuat să fie organizarea de dezbateri publice cu participarea candidaților. În acest fel, în parteneriat cu IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, Promo-LEX a organizat 3 dezbateri electorale la Postul public Radio Moldova. De asemenea, pe 29 mai 2018, Asociația Promo-LEX a organizat o dezbatere publică electorală cu participarea alegătorilor din municipiul Chișinău, la care au participat candidații calificați pentru turul doi al alegerilor locale noi la funcția de primar al municipiului Chișinău.

6.1. Activități de mobilizare apolitică a alegătorilor în contextul alegerilor locale noi

În contextul turului doi al alegerilor locale noi din mun. Chișinău din 3 iunie 2018, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Asociația „Primăria Mea”, a continuat implementarea Campaniei „IEȘI la VOT!” Scopul general al campaniei este mobilizarea apolitică a alegătorilor și promovarea votului informat. Sloganul Campaniei este „Tu Ești ȘEF/Ă”.

În perioada de raportare au fost realizate următoarele activități de informare și mobilizare apolitică a tinerilor alegători din mun. Chișinău, după cum urmează:

- 21 mai – realizarea și promovarea unui Infografic⁵ cu rezultatele primului tur al alegerilor locale noi din Chișinău;
- 24 mai – realizarea și promovarea unui Spot video⁶ de încurajare a tinerilor să iasă la vot;
- 29 mai – realizarea și promovarea unui Spot video⁷ despre priorităților chișinăuienilor, cu încurajarea tinerilor să iasă la vot. Spotul a fost elaborat de voluntarii campaniei “TU EȘTI ȘEF/Ă!”;
- 30 mai – realizarea și promovarea unui Articol⁸ cu soluțiile celor doi candidați care au trecut în turul doi la șapte la problemele prioritare ale chișinăuienilor.

6.1.1. Organizarea dezbaterilor electorale

În perioada 29-31 mai, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, a organizat 3 dezbateri electorale la Postul public Radio Moldova⁹. În cadrul dezbaterilor au participat candidații calificați pentru turul II al alegerilor locale noi din 3 iunie la funcția de primar al municipiului Chișinău.

Dezbaterile au vizat problemele locale din municipiul Chișinău și soluțiile propuse de concurenții electorali. Ele au fost transmise în direct de către Postul public Radio Moldova și Privesc.Eu.

De asemenea, pe 29 mai 2018, Asociația Promo-LEX a organizat o dezbatere publică electorală în municipiul Chișinău, la care au participat alegătorii din Chișinău și candidații calificați pentru turul doi al alegerilor locale noi la funcția de primar al municipiului Chișinău.¹⁰

⁵<https://www.facebook.com/primariamea/photos/a.602698429888213.1073741829.597470323744357/1022083651283020/?type=3&theater>

⁶ <https://www.facebook.com/primariamea/videos/1023753607782691/>

⁷ <https://www.facebook.com/primariamea/videos/1026458987512153/>

⁸ <http://primariamea.md/ceban-vs-nastase-ce-solutii-propune-fiecare-pentru-problemele-orasului/>

⁹ <http://www.trm.md/ro/radio-moldova/alegeri-locale-noi-dezbateri-electorale-la-radio-moldova/>

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=w_U59bS9ELg

În cadrul dezbaterilor au fost discutate problemele municipiului Chișinău și viziunile concurenților electorali în ceea ce privește soluționarea acestora. Dezbaterile au fost transmise în direct de către Privesc.Eu și Realitatea.md, precum și de alte posturi TV și Radio.

În cadrul acestor activități, peste 80000 de alegători au fost informați (online) cu privire la scrutin și au fost încurajați să participe la vot.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Perfecționarea cadrului legal în sensul stabilirii termenelor și procedurilor exacte ce prevăd continuarea campaniei electorale pentru turul II de scrutin.

Comisiei Electorale Centrale:

1. Reglementarea explicită la pct. 11 și 12 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale a perioadei de blocare/deblocare a contului „Fond electoral” în vederea racordării la situația reală din perioada campaniei electorale pentru turul doi de scrutin.
2. Evaluarea minuțioasă a cheltuielilor suportate de către concurenți și aplicarea sancțiunilor corespunzătoare în caz de încălcări.

LISTA DE ABREVIERI

alin. – aliniat
ANI – Autoritatea Națională pentru Integritate
APL - administrația publică locală
art. – articolul
BESV – birou electoral al secției de votare
c. – comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECE - Consiliul electoral al circumscripției electorale
CECEM - Consiliul electoral al circumscripției electorale municipale Chișinău
CI - candidat independent
com. - comanda
dl - domnul
IP – Inspectoratul de Poliție
lit. - litera
m² - metru pătrat
MO - Misiunea de observare
mun. - municipiu
nr. - număr
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OT – organizație teritorială
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
pct. - punct
PAS - Partidul Acțiune și Solidaritate
PPPDA - Partidul Politic "Platforma Demnitate și Adevăr"
PPȘ – Partidul Politic "Șor"
PSRM - Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
RM – Republica Moldova
s. – sat
s. f. – sold final
s. i. – sold inițial
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
TV - televiziune
UAT - unitate administrativ-teritorială
u. c. – unitate convențională
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională